

UN MARE NEGUSTOR DIN CURTEA DE ARGEȘ
LA CUMPĂNA VEACURILOR XV-XVI

RADU OPREA*

Într-o recentă lucrare privind istoria orașelor noastre se subliniază faptul că: „Din punct de vedere economic, despre Argeș nu s-au păstrat foarte multe informații”¹, observație cu atât mai întemeiată cu cât, într-adevăr, despre prima reședință voievodală a Țării Românești există o bogată bibliografie cu privire la evenimente, chipuri domnești, monumente, ctitorii, cultură și viață spirituală, dar mult mai puțin material informativ referitor la viața social-economică și la „actorii” ei, personajele care adică animau și puneau în valoare această importantă componentă a civilizației urbane locale.

Despre un asemenea personaj vom vorbi în rândurile de față, cunoscut în izvoare sub numele de *Dragotă*, așa cum apare el consemnat, pentru prima dată, în registrul de socoteli vamale al orașului Sibiu, în anul 1494², document în care se arată că negustorul amintit a vândut atunci patru cântare de orez, două cântare de stafide (un cântar avea între 58,929 și 59,864 kg)³ și șase bucăți de slănină, acestea din urmă fiind destinate magistrului Michael Altemberger, nimeni altul decât fiul lui Thomas Altemberger, cel ce întruchipa una dintre cele mai de seamă personalități ale istoriei Sibiului de la sfârșitul Evului Mediu și începutul epocii moderne, cel care a edificat un frumos palat în centrul orașului, devenit ulterior primărie. După toate probabilitățile, el pare să se fi născut în așezarea minieră Baia de Criș, fiind cel dintâi *homo novus* de formație intelectuală din rândul primarilor Sibiului. La Viena - unde a studiat între 1454 și 1459 și unde a obținut prestigiosul titlu de *magister* - Altemberger era numit în matricolele Universității drept sibian, *Cibiniensis*. Devine încă din 1469 membru al sfatului și doar un an mai târziu, la 1470, primarul Sibiului cu cel mai îndelungat mandat, mai exact până la 1490.

Din perspectiva istoriei culturale și a istoriei juridice trebuie subliniată contribuția sa, concretizată în binecunoscutul *Codex Altemberger*, o consemnare a legislației urbane germane, bogat decorată cu miniaturi. Fiul său Thomas a ajuns, de asemenea, membru al sfatului, iar celălalt fiu, Michael - destinatarul mărfurilor vândute

* Direcția pentru Cultură și Patrimoniul Național a Județului Argeș.

¹ Laurențiu Rădvan, *Orașele din Țara Românească până la sfârșitul secolului al XVI-lea*, Iași, 2004, p. 347.

² *Quellen zur Geschichte Siebenbürgens aus sächsischen Archiven. Rechnungen aus dem Archiv der Stadt Hermannstadt und der sächsischen Nation* (se va cita în continuare: *Rechnungen*), 1380-1516, 1. Bd., Hermannstadt, 1880, p. 138.

³ Radu Manolescu, *Comerțul Țării Românești și Moldovei cu Brașovul (secolele XIV-XVI)*, București, 1965, Anexe, p. 305.

de negustorul argeșean Dragotă - a devenit chiar primar al orașului Sibiu pentru o scurtă perioadă⁴.

Pentru a doua oară, Dragotă este consemnat în același registru vigesimal al Sibiului în data de 6 iunie 1495, ca fiind cel ce a primit de la domnul *Nicolaus Zanobii* o anumită cantitate de cuțite, pentru care a achitat taxele vamale, în valoare de 20 de florini⁵. Și acest partener de afaceri al negustorului Dragotă făcea parte, ca și precedentul, din rândul patriciatului sibian. Fiul unui emigrant italian din Florența, *Nicolaus Zanobii* a purtat și numele german *Proll* și s-a ridicat până la demnitățile de jude scăunal și, spre sfârșitul vieții, de primar al orașului. *Proll* a fost implicat în Transilvania și în rentabila exploatare a aurului, ajungând apoi comite al cămării de sare pentru întreaga provincie și făcând un comerț profitabil în afara regatului cu postav de Nürnberg, cu cuțite de Stiria, precum și cu alte bunuri. Avere sa cuprindea, de asemenea, bunuri imobiliare în Sibiu, Sebeș, Cluj și Aiud. *Proll* este înmormântat în biserica parohială din Sibiu, piatra sa tombală de culoare roșie, astăzi zidită în ferula lăcașului, cinstindu-l drept *nobilis et egregius vir*⁶.

Acest important membru al patriciatului din Sibiu a devenit, așa cum rezultă din cuprinsul registrului vigesimal, unul din partenerii de nădejde ai negustorului Dragotă din Argeș, fapt demonstrat prin menționarea sa în mai multe tranzacții ce au avut loc în anul 1500: de pildă, la 3 mai, Dumitru din Argeș, prenumele lui Dragotă sub care apare frecvent însoțit sau nu de numele de familie, a importat o bucată de postav de Mecheln, în valoare de 15 florini, două bucăți de postav de Trichtisch, în valoare de 20 de florini, trei bucăți de postav roșu de Nürnberg, în preț de 15 florini, toate aceste mărfuri fiind achiziționate de numitul *Niclis Prollin* și pentru care a achitat taxa vamală în sumă de 2 florini și 50 de dinari⁷.

Același Dragotă a importat tot de la *Niclis Prollin*, în preajma sărbătorii fericitului Urban, un număr de 109 000 de cuțite, cu prețul de 12 florini pentru 1.000 de bucăți, tranzacția fiind înregistrată în data de 2 iunie 1500, iar taxa vamală achitată însumând 1308 florini⁸. *Proll* este și partenerul tranzacției efectuate după cea de-a șasea zi a sărbătorii tuturor sfinților, din anul 1500, prin care Dragotă a cumpărat 70.500 de cuțite, în preț de 12 florini pentru 1.000 de bucăți, importul fiind înregistrat în ziua de 6 octombrie 1500, taxa vamală achitată fiind în sumă de 846 de florini⁹.

În legătură cu aceste mari cantități de cuțite, importate de Dragotă dar și de alți negustori munteni din Transilvania, unii autori susțin că ele nu par să fi fost „cuțite” propriu-zise, cu atât mai mult cu cât jucau, de foarte multe ori, un rol de valoare universală de schimb, aidoma „semifabricatelor” de piatră și de metal din preistorie. În orice caz, pentru a putea fi folosite, ele, trebuiau să fie, de regulă, prelucrate ulterior, ceea ce înseamnă că avem de a face cu lame subțiri de metal laminat, mai bine zis cu un fel de lingouri plate de metal util, prefăcute apoi, în fierăriile locale, în coase,

⁴ Konrad G. Gündisch, *Antreprenori străini în rândurile patriciatului din Sibiu, în Națiune și europenitate - studii istorice. In honorem magistri Camilli Mureșanu*, București 2007, p. 72-73.

⁵ *Rechnungen*, p. 196.

⁶ Konrad G. Gündisch, *op. cit.*, p. 70-71.

⁷ *Rechnungen*, p. 284.

⁸ *Ibidem*, p. 288. La începutul secolului al XVI-lea, valoarea de schimb a monedelor puse la acea vreme în circulație era următoarea: 1 florin = 100 de dinari = 50 de aspri turcești (*Radu Manolescu, op. cit.*, p. 305).

⁹ *Ibidem*, p. 301.

cuțitoaie, cosoare, brăzdare, fierăstraie, seceri, lopeți, sape etc. Cele ce ajungeau în Țara Românească, fără a se opri însă întotdeauna aici, porneau de la Wiener Neustadt, întrucât erau confecționate din cel mai bun fier ce se putea afla pe atunci în Europa, cel de Stiria. Ruta lor obișnuită era pe la Buda, Komarom, Oradea și Sibiu, înspre Țara Românească, iar înspre Moldova, pe la Wroclaw, Cracovia și Lvov. Oricum, cantitatea aflată în circulație anuală era imensă, neverosimilă aproape, ceea ce dovedește că Țările Române slujeau ca intermediar în aprovizionarea Peninsulei Balcanice¹⁰.

Tot în cursul anului 1500, Dragotă intră în relații de afaceri cu un alt important personaj din elita urbană a Sibiului, magistrul *Johann Hecht*, de la care negustorul argeșean a importat șase bucăți de postav de Mecheln, cu prețul de 16 florini bucata, marfă pentru care a achitat o taxă vamală de 46 de florini¹¹. Magistrul, absolvent al Universității din Viena la 1486 și moștenitor al unei averi considerabile, era fiul renumitului Georg Hecht, proprietar al unei impozante case situate în Piața Mare din Sibiu, originar probabil din Danzig. Georg Hecht achiziționa casa des-pomenită în anul 1472 pentru 1.000 de guldeni, o sumă neobișnuit de mare. Doar doi ani mai târziu, Hecht apare în Cluj pe lângă regele Matia Corvin, reprezentându-și orașul. Intră apoi în sfatul orășenesc, este ales primar al Sibiului, perioadă în care se distinge prin faptele lui de comandant al contingentului săsesc de cavalerie implicat decisiv în victoria transilvănenilor asupra turcilor, în bătălia de la Câmpul Pâinii (1479) și de la pasul Turnu Roșu (1493). Hecht a fost un negustor care dispunea de proprii angajați și ale cărui legături de afaceri se întindeau până în Turcia. Antreprizele sale funcționau în domeniul extragerii metalelor prețioase, dar era implicat și în administrarea vâmlor din Transilvania¹².

Participarea masivă a negustorimii muntene la exportul Țării Românești la Sibiu (într-o pondere de 95,8%, cu o valoare totală de 710.710 dinari) se datorează faptului că, pentru negustorii dintr-o serie de târguri și sate din Oltenia de mai târziu și mai cu seamă din nord-vestul Munteniei (concentrarea maximă deținând-o centrele rurale și urbane din partea de nord a zonei Argeș-Muscel), Sibiul constituia cea mai avantajoasă piață externă - ca așezare geografică și acces la căile de comunicație - mai ales din punctul de vedere al așezării geografice, pentru desfacerea produselor naturale ale acestor regiuni și pentru cumpărarea articolelor meșteșugărești. Dar din masa aceasta mare a negustorimii muntene, Dumitru Dragotă din Argeș se detașează în mod net, ca fiind unul dintre marii negustori ce au activat la cumpăna veacurilor XV-XVI. Spre pildă, el aduce pe piața Sibiului produse naturale (pește, ceară, porci, slănină etc.) în valoare totală de 10.160 de dinari, produse care, desigur, provin de pe piața internă, activitatea lui comercială reprezentând circa 1,4% din valoarea totală a exportului muntean la Sibiu¹³.

Faptul că Dumitru Dragotă era o personalitate de seamă în structura elitei urbane locale rezultă și din scrisoarea emisă, în jurul anului 1500, de județul și de cei 12 pârgari din Argeș, cărora li se alătură jupan Dumitru (Dragotă, desigur), jupan Petru

¹⁰ Radu Constantinescu, *Însemnări privind epoca lui Vlad Țepeș. I. Premisele economice (I)*, în „Revista Arhivelor”, anul LXI, vol. XLVI, nr. 4, 1984, p. 399.

¹¹ *Rechnungen*, p. 301.

¹² Konrad G. Gündisch, *op. cit.*, p. 71-72.

¹³ Radu Manolescu, *Relațiile comerciale ale Țării Românești cu Sibiul la începutul veacului al XVI-lea*, în „Analele Universității «C. I. Parhon», București. Seria Științe Sociale - Istorie”, nr. 5, 1956, p. 228.

(probabil fratele celui dintâi), jupan Tudoran și jupan Stănilav, care certifică pentru magistratul orașului Sibiu faptul că jupanul Gherghie era de mult mutat în Argeș, cu familia sa, atunci când molima bântuia la Râmnic, autorii scrisorii garantând veridicitatea celor petrecute în favoarea concetățeanului lor pentru ca aceștia să-i fie permis să târguiască în bazarul crăiesc din localitate¹⁴.

În documentele interne, Dragotă și frații săi au fost cunoscuți sub numele de *Drăgotești*, așa cum apar în cuprinsul hrisovului din 3 februarie 1522, prin care voievodul Radu de la Afumați întărește Mănăstirii Argeș „morile din sus, care au fost făcute de Drăgotești, pentru că sunt dăruite de Basarab voievod sfintei mănăstiri”¹⁵. Din textul acestui document ar reieși faptul că Neagoe Basarab a făcut cu Drăgoteștii un act de vânzare-cumpărare, urmat de un schimb de stăpâniri; adică, domnul a cumpărat de la Drăgotești morile din sus, dar nu a achitat prețul integral al acestora, urmând ca pentru iazul morilor, evaluat de Drăgotești la 2.700 de aspri, aceștia să primească în schimb a treia parte a morilor de jos, dăruită mănăstirii de Neagoe Basarab, ca fiind ocină domnească: „Astfel, pentru aceasta - spune hrisovul - ei s-au întocmit, sfânta mănăstire și egumenul și ceilalți frați cu Dumitru și cu frații lui Drăgotești, de-a lor bună voie, de au dat călugării acea a treia parte din morile de jos ca s-o ție Dumitru și frații lui, ca să fie plătiți acei mai sus-scriși aspri, iar sfintei mănăstiri să-i fie morile din sus în deplină pace”¹⁶. Se pare - cel puțin așa sugerează textul actului citat - că Dumitru era și cel mai mare dintre frații Drăgotești, neamintiți nominal aci, fiind totodată și cel mai cunoscut dintre aceștia.

O dovadă elocventă a statutului pe care ei îl dețineau în rândul patriciatului urban din Argeș ni-l oferă textul diatei întocmite de soția lui Baldovin pârcălabul, începătorul neamului boierilor din Golești, cel ce căzuse în 1525 într-o luptă cu turcii a lui Radu de la Afumați, diată prin care văduva lui Baldovin, jupanița Maria, acum călugărița Magdalina, își lasă - la 29 august 1526 - averea, ocinele și țișanii fiului ei Ivașco și nepoatelor Maria, Calea și Velica. Între martori, pe lângă marii boieri amintiți nominal (Radul logofăt Mățilă, probabil un boier din Buicești-Olt, Șuica vornic, Dragotă vornic, Vladul banul și Vlaicul clucer cu jupâneasa lui, Neacșa (acesta fiind mai mult ca sigur viitorul Vlaicu mare-logofăt din Piscani), sunt consemnați și de la Argeș mai mulți orășeni, primii semnalați fiind *Dumitru și Pătru Drăgotescul*¹⁷.

Este greu de spus când anume a dispărut Dumitru Dragotă pentru că nu știm dacă el este acel Dragotă ce se afla în relații foarte bune cu negustorii din Târgoviște, care cereau pe la 1545 județului Brașovului permisiunea de a veni cu mărfuri numai în orașul de sub Tâmpa, unde urmau să stea două săptămâni, solicitând în acest sens carte de jurământ numai pentru ei și pentru Dragotă din Argeș¹⁸.

¹⁴ Petre P. Panaitescu, *Documente slavo-române din Sibiu (1470-1653)*, București, 1938, doc. XI, p. 19.

¹⁵ *Documenta Romaniae Historica* (se va cita în continuare: *DRH*), B, Țara Românească, vol. II, doc. 211, p. 406-407.

¹⁶ *Ibidem*. O întărire asemănătoare primesc Mănăstirea Argeș și Drăgoteștii de la Moise voievod, la 4 iulie 1529, urmând să întoarcă Drăgoteștii călugărilor, 270 de aspri pentru ocina cumpărată de aceștia din urmă (cf. *DRH*, vol. III, doc. 83, p. 136).

¹⁷ *Ibidem*, doc. 32, p. 55-56.

¹⁸ Ioan Bogdan, *Documente și regeste privitoare la relațiile Țării Românești cu Brașovul și Ungaria în secolele XV-XVI*, București, 1902, doc. CLXXXVIII, p. 311; Laurențiu Rădvan, *op. cit.*, p. 347-348.

Am încercat să conturăm, în linii mari, în paginile de față, portretul unui însemnat negustor din orașul de pe Argeș, negustor ce făcea parte, cu siguranță, din elita urbană locală. De altfel, studiile istorice mai vechi și mai noi au scos în evidență faptul că în secolul al XV-lea și în prima jumătate a secolului al XVI-lea numeroși orașeni din Țara Românească și Moldova făceau negoț de sute și mii de florini fiecare, posedau averi însemnate, dețineau funcții municipale, se îmbrăcau cu straie scumpe, ceea ce ne arată că această parte a orașenimii, formată îndeosebi din negustori bogați, alcătuiă o categorie superioară a populației orașenești, asemănătoare, în multe privințe, patriciatului urban din Europa Apuseană și Centrală și mai ales din Transilvania. De aceea, acești „oameni de frunte”, această „populație mai bună”, caracterizată ca atare de izvoarele vremii, poate fi considerată ca un patriciat local, căruia condițiile istorice mai puțin prielnice, îndeosebi începând cu mijlocul secolului al XVI-lea, nu i-au îngăduit să se maturizeze și să se afirme pe o cale proprie și firească¹⁹.

A GREAT MERCHANT FROM CURTEA DE ARGEȘ BETWEEN THE 15-TH AND THE 16-TH CENTURIES

Abstract

In this paper, the author presents the portrait of one of the most important merchants from Argeș, known in the documents as *Dragotă* or *Dumitru Dragotă*, who lived between the 15-th and the 16-th centuries and whose business was mainly performed in the market from Sibiu, where he met important merchants who were part of the local patrician group: Michael Altemberger, Nicolaus Zanolii (alias Niclis Prollin), Johann Hecht.

Dragotă brought to Sibiu natural products (fish, wax, pigs, lard, etc.) whose value was over 10 160 dinars; these products came from the internal market and represented about 1,4% of the total amount from Walachia exported to Sibiu.

Dumitru Dragotă and his brothers, aka *Drăgotești*, were members of the local elite. There are mentioned exchanges of properties between them and the Argeș Monastery, during the reign of the voivodes Neagoe Basarab Radu de la Afumați.

¹⁹ Radu Manolescu, *Cu privire la problema patriciatului în orașele Țării Românești și Moldovei (secolul al XV-lea - prima jumătate a secolului al XVI-lea)*, în „Cumidava”. Culegere de studii și cercetări a Muzeului Județean Brașov, IV, 1970, p. 98-99.